

POSTANOWIENIE

Dnia 20 września 2023 r.

Sąd Najwyższy w składzie:

SSN Renata Żywicka

w sprawie z powództwa Ł. K.
przeciwko F. spółce jawnej w B.
o ustalenie istnienia stosunku pracy,
na posiedzeniu niejawnym w Izbie Pracy i Ubezpieczeń Społecznych w dniu 20
września 2023 r.,
na skutek skargi kasacyjnej powoda od wyroku Sądu Okręgowego w Zamościu
z dnia 3 czerwca 2022 r., sygn. akt IV Pa 14/22,

odmawia przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

UZASADNIENIE

Wyrokiem z dnia 3 czerwca 2022 r. Sąd Okręgowy w Zamościu w sprawie z powództwa Ł. K. przeciwko F. spółce jawnej w B. o ustalenie istnienia stosunku pracy, oddalił apelację powoda od wyroku Sądu Rejonowego w Zamościu z dnia 14 marca 2022 r., którym oddalono powództwo.

Powód wniósł skargę kasacyjną od powyższego wyroku Sądu Okręgowego, zaskarżając ten wyrok w całości. Skarżący wniósł o zmianę wyroku oraz poprzedzającego go wyroku Sądu Rejonowego, a w konsekwencji o ustalenie, że powód jest zatrudniony w pozwanej spółce na umowę na czas nieokreślony z 20 marca 2017 r., ewentualnie o uchylenie w całości wyroku i przekazanie Sądowi sprawy do ponownego rozpoznania, a ponadto o zasądzenie od pozwanej na rzecz powoda zwrotu kosztów postępowania za wszystkie instancje.

Zaskarżonemu wyrokowi skarżący zarzucił naruszenie prawa materialnego: 1) art. 189 k.p.c. w związku z art. 84 § 1 k.c. i z art. 300 k.p., przez ich błędne zastosowanie polegające na odmowie ustalenia, że powód jest zatrudniony w pozwanej spółce na podstawie umowy o pracę na czas nieokreślony z 20 marca 2017 r. w sytuacji, gdy 12 października 2020 r. skutecznie uchylił się od swojej zgody z 5 października 2020 r. na rozwiązanie z nim umowy o pracę za porozumieniem stron, z uwagi na błąd wywołany przez pozwaną; 2) art. 88 § 1 k.c. w związku z art. 65 § 1 k.c. i z art. 300 k.p., przez ich: (-) błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że oświadczenie pracownika o uchyleniu się od skutków oświadczenia o rozwiązaniu stosunku pracy za porozumieniem stron powinno wskazywać na charakter prawny wady tego oświadczenia, (-) błędne zastosowanie polegające na przyjęciu, że 12 października 2020 r. powód nie złożył skutecznego oświadczenia o uchyleniu się od skutków prawnych oświadczenia woli, a zwrócił się do pracodawcy wyłącznie o zmianę trybu rozwiązania umowy o pracę; 3) art. 84 § 1 k.c. w związku z art. 300 k.p., przez ich: (-) błędną wykładnię polegającą na przyjęciu, że wprowadzenie pracownika w błąd przez pracodawcę co do okoliczności uzasadniającej jego zwolnienie dyscyplinarne, na skutek czego pracownik wyraża zgodę na rozwiązanie stosunku pracy za porozumieniem stron, nie uzasadnia przyjęcia, że wyrażając zgodę na taką formę rozwiązania stosunku pracy pracownik działa pod wpływem błędu; (-) błędne zastosowanie polegające na przyjęciu, że powód 5 października 2020 r. wyrażając zgodę na rozwiązanie z nim umowy o pracę za porozumieniem stron nie działał pod wpływem błędu wywołanego przez pracodawcę pomimo tego, że ten wprowadził go w błąd co do zaistnienia przesłanek dyscyplinarnego zwolnienia go z pracy.

Skarżący podniósł również zarzut naruszenia przepisów postępowania, które miało istotny wpływ na wynik sprawy: art. 327¹ § 1 k.p.c., przez brak wyjaśnienia w uzasadnieniu wyroku, dlaczego oświadczenie pracownika o uchyleniu się od skutków oświadczenia o rozwiązaniu stosunku pracy za porozumieniem stron powinno wskazywać jaki charakter prawny mają wady tego oświadczenia.

We wniosku o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący powołał się na art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c., wskazując, że w sprawie występują istotne zagadnienia prawne. Zagadnienia te skarżący sformułował w formie następujących

pytań: 1) Czy oświadczenie pracownika o uchyleniu się od skutków oświadczenia o rozwiązaniu stosunku pracy za porozumieniem stron powinno wskazywać na charakter prawny wady tego oświadczenia, czy też wystarczające jest, aby wynikało z niego, że cofa swoją zgodę na taką formę rozwiązania stosunku pracy?; 2) Czy wprowadzenie pracownika w błąd przez pracodawcę co do okoliczności uzasadniającej jego zwolnienie dyscyplinarne, na skutek czego pracownik wyraża zgodę na rozwiązanie stosunku pracy za porozumieniem stron, uzasadnia przyjęcie, że wyrażając zgodę na taką formę rozwiązania stosunku pracy pracownik działa pod wpływem błędu w rozumieniu art. 84 k.c. w związku z art. 300 k.p.?

W uzasadnieniu wniosku skarżący wskazał, że pierwsze z zagadnień wyłoniło się na gruncie przepisów art. 88 § 1 k.c. w związku z art. 65 § 1 k.c. i z art. 300 k.p. z uwagi na to, że Sąd Okręgowy przyjął, że oświadczenie pracownika o uchyleniu się od skutków oświadczenia o rozwiązaniu stosunku pracy za porozumieniem stron powinno wskazywać na charakter prawny wady tego oświadczenia. W ocenie powoda prawidłowa wykładnia powołanych przepisów nakazuje przyjęcie, że oświadczenie pracownika o uchyleniu się od skutków oświadczenia woli w przedmiocie rozwiązania stosunku pracy nie wymaga wskazania konkretnej wady prawnej tego oświadczenia, wystarczające jest, aby z okoliczności, w jakich zostało ono złożone wynikało, że pracownik cofa swoje oświadczenie. W odniesieniu do zagadnienia na gruncie przepisów art. 84 § 1 k.c. w związku z art. 300 k.p. stwierdził, że Sąd Okręgowy błędnie przyjął, że wprowadzenie pracownika w błąd przez pracodawcę co do okoliczności uzasadniającej jego zwolnienie dyscyplinarne, na skutek czego pracownik wyraża zgodę na rozwiązanie stosunku pracy za porozumieniem stron, nie uzasadnia przyjęcia, że wyrażając zgodę na taką formę rozwiązania stosunku pracy pracownik działa pod wpływem błędu. Według Sądu bowiem tego typu błędy dotyczą motywacji pracownika, a nie są błędami dotyczącymi treści czynności prawnej.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje:

Skarga kasacyjna służy realizacji interesu publicznego w sprawowaniu wymiaru sprawiedliwości. Funkcje postępowania kasacyjnego powodują, że

wniosek o przyjęcie skargi do rozpoznania oraz jego uzasadnienie powinny koncentrować się na wykazaniu, iż w konkretnej sprawie zachodzą okoliczności przemawiające za interwencją Sądu Najwyższego. Rozpoznanie skargi kasacyjnej następuje tylko z przyczyn kwalifikowanych, wymienionych w art. 398⁹ § 1 pkt 1-4 k.p.c. i tylko w przypadku przekonania Sądu Najwyższego przez skarżącego, za pomocą jurystycznej argumentacji, że zachodzi publicznoprawna potrzeba rozstrzygnięcia sformułowanego w skardze zagadnienia prawnego przy jej merytorycznym rozpoznawaniu.

Zgodnie z art. 398⁹ § 1 k.p.c., Sąd Najwyższy przyjmuje skargę kasacyjną do rozpoznania, gdy w sprawie występuje istotne zagadnienie prawne, istnieje potrzeba wykładni przepisów prawnych budzących poważne wątpliwości lub wywołujących rozbieżności w orzecznictwie sądów, zachodzi nieważność postępowania lub skarga kasacyjna jest oczywiście uzasadniona.

Wniosek o przyjęcie skargi kasacyjnej do rozpoznania skarżący oparł na przesłance uregulowanej w art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. Przesłanka ta nie została jednak spełniona.

Przekonanie Sądu Najwyższego oceniającego na etapie przedsądu o zasadności przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania w oparciu o przesłankę z art. 398⁹ § 1 pkt 1 k.p.c. wymaga wskazania za pomocą wywodu prawnego, na kanwie jakich norm (przepisów) zagadnienie powstało, jakie są możliwe interpretacje problemu i jakie jego rozstrzygnięcie proponuje skarżący (por. np. postanowienie Sądu Najwyższego z 19 maja 2009 r., II PK 66/09, LEX nr 553691). Zagadnienie prawne jest to problem, który wiąże się z określonym przepisem prawa materialnego lub procesowego, którego wyjaśnienie ma znaczenie nie tylko dla rozstrzygnięcia innych podobnych spraw, ale także dla rozstrzygnięcia konkretnej, jednostkowej sprawy (por. postanowienie Sądu Najwyższego z 2 marca 2012 r., I PK 158/11, LEX nr 1215116). Wskazanie zagadnienia prawnego uzasadniającego wniosek o rozpoznanie skargi kasacyjnej powinno nastąpić przez określenie przepisów prawa, w związku z którymi zostało sformułowane, i wskazanie argumentów, które prowadzą do rozbieżnych ocen. Dopiero wówczas Sąd Najwyższy ma podstawę do oceny, czy przedstawione zagadnienie jest rzeczywiście zagadnieniem "prawnym" oraz czy jest to zagadnienie "istotne"

(postanowienia Sądu Najwyższego: z 23 marca 2012 r., II PK 284/11, LEX nr 1214575; z 13 sierpnia 2002 r., I PKN 649/01, OSNP 2004 nr 9, poz. 158; z 14 lutego 2003 r., I PK 306/02, Wokanda 2004, nr 7-8, s. 51; z 11 kwietnia 2012 r., III SK 41/11, LEX nr 1238126; z 31 stycznia 2013 r., II CSK 479/12, LEX nr 1293729). Obowiązkiem skarżącego jest wywiedzenie i uzasadnienie występującego w sprawie problemu w sposób zbliżony do tego, jaki przewidziany jest przy przedstawianiu zagadnienia prawnego przez sąd odwoławczy na podstawie art. 390 § 1 k.p.c.

Skarżący nie zdołał wykazać występowania w sprawie wskazanej przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

Ponadto zauważyć należy, że skarżący mimo podnoszenia istnienia w sprawie istotnych w jego ocenie zagadnień prawnych, de facto polemizuje z ustaleniami faktycznymi i oceną dowodów dokonaną przez Sądy *meriti*, co zgodnie z art. 398³ § 3 k.p.c. uchyla się spod kontroli kasacyjnej. Polemika z ustaleniami faktycznymi sądu drugiej instancji, chociażby pod pozorem błędnej wykładni lub niewłaściwego zastosowania określonych przepisów prawa materialnego, z uwagi na sprzeczność z art. 398³ § 3 k.p.c. jest *a limine* niedopuszczalna (por. postanowienia Sądu Najwyższego: z dnia 12 czerwca 2006 r., IV CSK 100/06, LEX nr 1101306.; z dnia 10 sierpnia 2006 r., V CSK 211/06, LEX nr 1102310; z dnia 20 stycznia 2016 r., II UK 292/15, LEX nr 2026233). Do postępowania kasacyjnego nie należy rozstrzyganie sporów o ocenę dowodów ani o prawidłowość ustalenia stanu faktycznego sprawy, którym Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹³ § 2 k.p.c. jest związany. Sąd Najwyższy, nie jest sądem faktów, a wyłącznie sądem prawa. W zakresie jego ustawowych kompetencji nie mieści się korygowanie ustaleń faktycznych lub oceny materiału dowodowego dokonanego przez sąd drugiej instancji (postanowienie Sądu Najwyższego z dnia 30 października 2018 r., I UK 437/17, LEX nr 2570520). Sąd Najwyższy, co zostało zaznaczone powyżej, jest bowiem związany w postępowaniu kasacyjnym ustaleniami faktycznymi dokonanymi przez sądy (art. 393³ § 3 k.p.c.).

W odniesieniu do powoływanej przez skarżącego przesłanki przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania zauważyć należy, że zgodnie z orzecznictwem oświadczenia woli zmierzające do wywołania określonych skutków prawnych w

zakresie stosunku pracy mogą zostać złożone pod wpływem błędu. Z orzecznictwa Sądu Najwyższego wynika, że można w tej kwestii odwołać się do przepisów Kodeksu cywilnego, z zachowaniem reguł określonych w art. 300 k.p. (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 maja 2023 r., II PSKP 66/22, LEX nr 3563407). Od skutków oświadczenia woli złożonego innej osobie można się uchylić wówczas, gdy błąd został wywołany przez tę osobę albo gdy wiedziała ona o błędzie lub z łatwością mogła błąd zauważyć. W razie sporu sąd bada, czy spełnione zostały przesłanki błędu prawnie doniosłego i czy uchylenie się od skutków oświadczenia woli nastąpiło w sposób prawem przewidziany. Uchylenie się od skutków prawnych oświadczenia woli, które zostało złożone innej osobie pod wpływem błędu, następuje przez oświadczenie złożone tej osobie na piśmie (art. 88 § 1 k.c.). Przepis nie stawia dodatkowych wymogów oświadczeniu o uchyleniu się od skutków oświadczenia złożonego pod wpływem błędu lub groźby poza koniecznością wyrażenia woli w formie pisemnej. Zgodnie z brzmieniem art. 88 k.c., oświadczenie o uchyleniu powinno być złożone w formie pisemnej ad probationem, skoro rygor nieważności nie został zastrzeżony. Wymóg zachowania formy szczególnej oznacza wykluczenie możliwości uchylenia się w sposób dorozumiany. Każde oświadczenie zainteresowanego, wyrażające w sposób jasny wolę uchylenia się od skutków prawnych oświadczenia będzie wystarczające (B. Lewaszkiewicz-Petrykowska (w:) P. Księżak (red.), M. Pyziak-Szafnicka (red.), B. Giesen, W.J. Katner, R. Majda, E. Michniewicz-Broda, T. Pajor, U. Promińska, W. Robaczyński, M. Serwach, Z. Świdorski, M. Wojewoda: Kodeks cywilny. Komentarz, art. 84 § 1 zdanie 2 k.c.; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 18 maja 2023 r., II PSKP 66/22, LEX nr 3563407). Można powoływać się tylko na błąd uzasadniający przypuszczenie, że gdyby składający oświadczenie woli nie działał pod wpływem błędu i oceniał sprawę rozsądnie, nie złożyłby oświadczenia tej treści (błąd istotny).

Natomiast groźba, o której mowa w art. 87 k.c., musi być bezprawna, przez co należy rozumieć przede wszystkim zachowanie się sprzeczne z prawem (ustawą lub zasadami współżycia społecznego). Orzecznictwo uznaje jednak, że także zachowanie formalnie zgodne z prawem, stanowi groźbę bezprawną, gdy zmierza do uzyskania skutku niezgodnego z prawem (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 6

stycznia 1997 r., I CKN 375/97, LEX nr 610210; wyrok Sądu Najwyższego z dnia 19 marca 2002 r., I CKN 1134/99, OSNC 2003 nr 3, poz. 36).

W sprawach z zakresu prawa pracy orzecznictwo wskazuje, że możliwość uchYLENIA się przez pracownika od skutków prawnych oświadczenia woli w przypadku przekazania mu przez pracodawcę informacji o zamiarze jednostronnego rozwiązania umowy o pracę, zależy od tego, czy celem pracodawcy było wymuszenie w ten sposób na pracowniku wyrażenia zgody na rozwiązanie umowy o pracę na mocy porozumienia stron (wyrok Sądu Najwyższego z 22 stycznia 2004 r., I PK 199/03, OSNP 2004 nr 22, poz. 384). W uzasadnieniu powołanego wyroku Sąd Najwyższy wskazał, że tylko wówczas, gdyby z ustaleń faktycznych sprawy wynikało, że celem pozwanego pracodawcy miało być wymuszenie na pracowniku określonego oświadczenia woli, możliwe byłoby zastosowanie art. 87 k.c. To, że pracownik podejmował decyzję w warunkach presji, nie oznacza jeszcze, że presja ta była równoznaczna z celem pracodawcy polegającym na dążeniu do wymuszenia na pracowniku zgody na rozwiązanie umowy o pracę na mocy porozumienia stron. Nie można więc stawiać znaku równości między poinformowaniem pracownika o zamiarze rozwiązania z nim umowy o pracę a groźbą bezprawną. Z reguły informacja taka ma umożliwić pracownikowi przedstawienie swoich racji albo stworzenie szansy na bardziej korzystny dla niego sposób rozwiązania z nim umowy o pracę, co nie oznacza, że jej celem jest wymuszenie na nim określonego oświadczenia woli. Nie oznacza to jednak, że w skrajnych przypadkach nie dochodzi do celowego działania wymuszającego na pracowniku zgodę na rozwiązanie stosunku pracy na podstawie porozumienia stron, zwłaszcza, gdy podstawy dla jednostronnego rozwiązania z nim tego stosunku przez pracodawcę są wysoce wątpliwe. W takich szczególnych okolicznościach zachowanie pracodawcy może zostać uznane za naruszające zasady współżycia społecznego i tym samym groźba skierowana przez niego wobec pracownika - za bezprawną. Zatem warunkiem koniecznym do uznania możliwości uchYLENIA się na podstawie art. 87 k.c. w związku z art. 300 k.p. od skutków prawnych oświadczenia woli w przypadku przekazania przez pracodawcę pracownikowi informacji o zamiarze jednostronnego rozwiązania z nim stosunku pracy (np. bez wypowiedzenia) jest wyraźny zamiar i rzeczywisty cel pracodawcy

skłonienia pracownika wbrew jego chęci (poprzez tę informację i określony sposób jej prezentacji) do wyrażenia zgody na rozwiązanie stosunku pracy na mocy porozumienia stron, co z uwagi na wymuszający charakter zachowania się pracodawcy może być jednocześnie ocenione, jako sprzeczne z zasadami współżycia społecznego (wyrok Sądu Najwyższego z dnia 5 czerwca 2014 r., I PK 311/13, LEX nr 1538418).

Podkreślić też należy, że w sprawie Sądy *meriti* uznały, że powód zachował termin na złożenie oświadczenia o uchyleniu się od skutków prawnych oświadczenia woli złożonego w dniu 5 października 2020 r. Dokonując oceny zasadności żądania powoda Sądy te za zasadniczą kwestię dla rozstrzygnięcia sprawy uznały ustalenie czy powód podpisując porozumienie w zakresie rozwiązania umowy o pracę działał pod wpływem błędu i groźby, z uwagi na to, że powód wskazywał, że uchyła się od skutków prawnych oświadczenia woli złożonego w dniu 5 października 2020 r. pod wpływem błędu i bezprawnej groźby rozwiązania umowy o pracę bez zachowania okresu wypowiedzenia z powodu rzekomego niewykonania przez niego polecenia służbowego. Przeprowadzone w sprawie postępowanie dowodowe w tym zakresie doprowadziło Sąd Okręgowy, podobnie jak Sąd Rejonowy, do wniosku, że oświadczenie powoda o wyrażeniu zgody na rozwiązanie umowy o pracę nie jest dotknięte wadą, w szczególności nie zostało złożone pod wpływem błędu lub groźby bezprawnej.

W konkluzji stwierdzić należy, że w sprawie nie występuje podnoszona przez skarżącego przesłanka przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania w postaci istotnego zagadnienia prawnego.

Z przytoczonych względów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398⁹ § 2 k.p.c. odmówił przyjęcia skargi kasacyjnej do rozpoznania.

(G.Z.)

[ms]

